

Nadbałtyckie
Centrum Kultury
Gdańsk

(Post)zależnościowe rezyliencje.

Reprezentacje wyzwalań się z przemocy w literaturze i kulturze

**Międzynarodowa Konferencja Naukowa, Uniwersytet Gdański –
Panel studencki,**

23 X 2025 r.

Ostatnie dekady nie szczędziły mieszkańcom i mieszkankom Europy Środkowej i Wschodniej wielu traumatycznych doświadczeń: wojna światowa, lata komunizmu, okres transformacji ustrojowej, cywilizacyjne przyspieszenie czy niedawna pandemia oraz wojna w Ukrainie. Wydarzenia te nakładają się na wciąż trwającą pracę traumy związanej z dawniejszymi przeżyciami: wielowiekową przemocą wynikającą z nierówności społecznych, zaborami, powstaniami, kolejnymi falami emigracji i demograficznych przemian.

Żyją wciąż przedstawiciele pokoleń pamiętających wojnę czy komunizm. Skutki opresji dziedziczą także ich dzieci i wnuki. Mniej lub bardziej świadomie zmagają się z szerokim spektrum zachowań, emocji i stanów umysłu typowych dla społeczności, która przez dekady i wieki doznawała krzywd, a na opowieściach o nich zbudowała znaczący rdzeń swojej tożsamości. Warunkuje to postawy młodych, reprodukujących część zachowań rodziców lub dziadków – często dla nich niejasnych (np. kompleks ofiary, frustracja, bezradność, pesymizm czy neurotyczność). Jednocześnie kolejne pokolenia próbują przepracowywać traumę i budować nowe zasoby psychospołeczne pozwalające mierzyć się z przyszłymi kryzysami. Reakcje na przemoc wyrażały bowiem także różnorodne strategie i przejawy psychicznej odporności i leczenia zranień. Takie właśnie rezyliencjne postawy i zachowania jednostek i grup stanowią przedmiot naszego zainteresowania.

Proponujemy odróżnić rezyliencję od mechanizmów obronnych jako reakcję sygnalizującą powrót do siły i psychicznej integralności. Dodajmy, że rezyliencja może ujawniać się nie tylko po doznanej przemocy/krzywdzie, lecz także w czasie jej trwania. Wytrzymałość psychiczna to bowiem zjawisko dynamiczne, określane jako sprężystość psychiki, która reaguje aktywnie i realistycznie na kryzys (K. Leppert).

Doznawanej przez jednostki i społeczeństwa przemocy często towarzyszy konieczność ustanowienia nowego porządku. Chcemy więc zapytać, czy opowieści o rezyliencji osób/pokoleń mogą stwarzać szansę alternatywnej narracji tożsamościowej. Przy czym nie chodzi o to, by zakwestionować zasadność ponawiania opowieści o traumach historycznych

regionu oraz ich konsekwencjach. Chodzi o dostrzeżenie i opisanie równoległych wobec narracji o traumie lub wyłaniających się z niej w postaci wysp i epizodów – narracji przesilenia, narracji rezyliencyjnych. Byłyby one wyrazem odzyskiwania sprawczości, własnej wartości i poczucia bezpieczeństwa, a także nabywania nowych kompetencji. Jednocześnie nie oznaczają one snucia bezkrytycznie optymistycznych opowieści, a raczej komplikują traumatyczne fundamenty tożsamości, poszerzają je o inne aspekty. Wreszcie fikcjonalne i niefikcjonalne reprezentacje rezyliencji są raczej śladem i procesem niż pewnikiem. Tym bardziej, że rezyliencja nie zawsze jest stałą cechą podmiotu (J. Asendorf), może uruchamiać się w danej sytuacji i kontekście. Kiedy? Jak? Dlaczego?

Propozycje zagadnień szczegółowych:

Ø Tematyzowanie prób rezyliencyjnego wyzwalania się z przemocy w dziełach literackich oraz innych tekstach kultury.

Ø Mechanizmy obronne i strategie (auto)terapeutyczne bohaterów i bohaterek. Złość oraz inne afekty – jako reakcja na traumę i potencjał rodzenia się sprawczości podmiotu.

Ø Lęk i nadwrażliwość jako „kulturowa norma regionu” (M. Bilewicz), próby przekraczania irracjonalnych zachowań i przekonań, teorii spiskowych, uprzedzeń.

Ø Praca „kompleksu wojennego” (S. Baley) oraz innych traum historycznych w ciałach i umysłach mieszkańców regionu Europy Środkowej i Wschodniej - szanse na wzrost posttraumatyczny.

Ø Rezyliencyjne reakcje na przemoc a różnice międzypokoleniowe (trauma świadków a traumy drugiego i trzeciego pokolenia)

Ø Terapeutyczna funkcja narratywizacji doświadczeń opresji; rezyliencyjna funkcja sztuki, snów, podróżowania, kontaktu z przyrodą.

Ø Czynniki sprzyjające rezyliencji (wartości, więź, czynniki osobowościowe). Idee współpracy, dialogu, wspólnoty – jako sygnały rezyliencji / zdrowienia? Rezyliencja jako sprawczość nakierowana na przyszłość.

Ø Dydaktyka – szkolna i akademicka - wobec dyskursu przemocy w literaturze oraz w innych tekstach kultury. Przemoc lektury i przeciwdziałanie jej.

Ø Projekty kultury polskiej / kultury regionu – poszukujące tożsamości alternatywnej wobec opowieści o przemocy.

* * *

Uprzejmie prosimy o przesłanie zgłoszeń na konferencję do **31 lipca 2025 roku**.

Formularz zgłoszeń w linku:

https://forms.office.com/Pages/ResponsePage.aspx?id=n1qaLbdpQEmhpq9V81ugabDP5Q7_m3BLus42gilj2jZUMDRtUINRWE1QVkpFR0IDN1ZUQkU0MU43RC4u

Nie pobieramy opłaty konferencyjnej.

Komitet Organizacyjny: Dr hab. Magdalena Horodecka, prof. UG; Dr hab. Maciej Michalski, prof. UG; Dr Martyna Wielewska-Baka; Dr Bartosz Dąbrowski; Redakcja „Dzieł cytowanych”.
Sekretarz konferencji: mgr Paulina Sokólska

Kontakt: konferencja.rezyliencje@ug.edu.pl